

REMISSVAR

2025-02-07

Dnr: BO 2024–0294

ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju.L4@regeringskansliet.se

Betänkandet Utökade registerkontroller vid anställning i kommun Ds 2024:24

(dnr Ju2024/02233)

Inledning och avgränsning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter samt synpunkter på vissa förslag som bedöms vara särskilt relevanta ur ett barnrättsperspektiv.

Övergripande synpunkter

Barnombudsmannen är positiv till de föreslagna ändringarna i registerkontrollagen, som syftar till att stärka gransknings- och rekryteringsprocesser för personer som ska arbeta med barn. Noggranna rekryteringsprocesser utgör ett viktigt led i att säkerställa att de krav som barnkonventionen ställer på personer som arbetar med och för barn uppfylls.

Förutom rätt till skydd mot våld (artikel 19) och mot sexuella övergrepp (artikel 34) har barn rätt att kräva att de personer som arbetar med eller för dem besitter rätt kunskap och kompetens samt att de är särskilt lämpade att beakta barns bästa, något som barnrättskommittén underströk i sina senaste rekommendationer till Sverige¹ och som gedigna rekryteringsprocesser kan bidra till att säkerställa.

Barnombudsmannen noterar att den kritik som Sverige tidigare har fått av FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) för att inte ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att förebygga brott enligt barnkonventionens tilläggsprotokoll om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi² till viss del hanterats genom införandet av registerkontrollagen. Vid lagens införande hade Barnombudsmannen dock en del synpunkter,³ synpunkter som till viss del kvarstår även med beaktande av de aktuella förslagen, se nedan avsnitt 8.4 och avslutande synpunkter.

¹ CRC/C/SWE/CO/6-7 punkt 14 (b) och 25 (f).

² CRC/C/OPSC/SWE/CO/1 punkt 22 (c).

³ Barnombudsmannens remissvar avseende Ds 2012:45 *Genomförande av EU:s direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi* (Ju2012/7444/L5).

8.4 Ytterligare uppgifter ska omfattas av kontrollen mot belastningsregistret

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget och delar bedömningen att fler brott bör omfattas av registerkontrollen. I tillägg anser Barnombudsmannen att även brott enligt lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor och följande brott i brottsbalken har en sådan tydlig koppling till barn att de bör omfattas av registerkontrollen: olaga frihetsberövande 4 kap. 2 §, grov fridskränkning 4 kap. 4a § och grov kvinnofridskränkning, 4 kap. 4a § olaga förföljelse, 4 kap 4b §, olaga hot, 4 kap. 5 §, egenmäktighet med barn 7 kap. 4 § samt.

8.5 Skärpt aktualitet

Barnombudsmannen delar bedömningen att kravet på aktualitet, och riktigheten av de uppgifter som framgår av det utdrag som visas upp, bäst tillgodoses genom en kortare tidsgräns. Barnombudsmannen tillstyrker förslaget att utdragen inte ska vara äldre än sex månader när de visas upp.

8.6 Brottsmisstankar för vilka åtal väckts ska ingå i registerkontrollen

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget om att registerkontrollen även ska avse brottsmisstankar i misstankeregistret för vilka åtal har väckts.

Barnkonsekvensanalys och barns deltagande

Barnombudsmannen noterar att utredningen inte innehåller en analys av vilka konsekvenser förslagen kan få för barns rättigheter (jfr. kap. 12). Utredningen analyserar däremot konsekvenserna av vissa förslag för den personliga integriteten (se avsnitt 8.7). I sammanhanget är det viktigt att beakta att barn kan vara såväl offer som förövare för de brott som omfattas av registerkontrollen. Barnombudsmannen saknar en analys med information om vilka avvägningar av barns olika intressen som har gjorts.

Barnombudsmannen noterar också att barn inte har gjorts delaktiga i det arbete som legat till grund för den aktuella promemorian (se avsnitt 2.2).

Barnombudsmannen anser att detta är en stor brist i utredningens arbete och hänvisar till artikel 12 i barnkonventionen och barns rätt till delaktighet i frågor som rör dem. Även barnrättskommittén har kritiserat Sveriges bristande arbete med att göra barn delaktiga i lagstiftningsarbetet.⁴

Avslutande synpunkter

Konsekvenser av ett registerutdrag som inte är blankt - ett förbud mot anställning bör införas i vissa fall

Barnombudsmannen noterar att anteckningar eller avsnitt som framkommer vid en registerkontroll inte automatiskt medför ett förbud för arbetsgivaren att anställa personen. Registerkontrollen utgör således endast en del av underlaget och beslutet om personen ska anställas eller inte fattas av den aktuella kommunen. Barnombudsmannen anser att det för en del brott i belastningsregistret, till exempel vissa sexualbrott, bör införas ett förbud för kommunen att anställa. Intrånget i den enskildes personliga integritet vägs då upp av barns rätt till skydd.

⁴ CRC/C/SWE/CO/6-7 punkt 6 (b).

Kontrollen bör vara obligatorisk - inte fakultativ

Barnombudsmannen anser att inhämtning av registerutdrag för arbete med barn bör göras obligatorisk för kommuner, i likhet med de krav som föreskrivs i bland annat skollagen. Om en person anställs trots att ett registerutdrag inte inhämtats bör det få konsekvenser för den anställande kommunen, i form av till exempel en betydande sanktionsavgift.

Löpande kontroller

Barnombudsmannen noterar de avvägningar som utredningen har gjort avseende den enskildes personliga integritet och behovet av att i vissa fall införa löpande registerkontroller av anställda (kap. 10). Barnombudsmannen anser dock, i likhet med vad som har anförts ovan, att integritetsintrånget får anses uppvägt av barns skyddsbehov när det gäller vissa typer av brott och att löpande kontroller av arbetstagare bör kunna ske i vissa fall.

Gallring av uppgifter i belastnings- och misstankeregistret

I sammanhanget är det även relevant att fundera över de gallringstider som gäller för framförallt belastningsregistret. För långa gallringstider kan utgöra ett orimligt hinder för en ung lagöverträdare som begått ett mindre allvarligt brott när det gäller att söka anställning i kommunens regi. Å andra sidan kan för korta gallringstider innebära att barn utsätts för risker om vissa avsnitt i belastningsregistret gallras ut för snabbt. Mot bakgrund av att många av de nu föreslagna brotten, som är tänkta att ingå i det belastningsregisterutdrag som ska visas upp, är nya är det svårt att bedöma vilka påföljder som kan komma att dömas ut för dem. Barnombudsmannen anser att detta är en viktig fråga för regeringen att följa upp i takt med att praxis utvecklas, inklusive vilka konsekvenser de olika påföljderna och därmed gallringstiderna får för barns rättigheter.

Vikten av rigorösa rekryteringsprocesser vid arbete för och med barn

Barnombudsmannen påminner om att många brott mot barn inte leder till vare sig anmälan, åtal eller fällande dom och att de därför inte kommer att framgå av ett registerutdrag. Genomförandet av noggranna rekryteringsprocesser blir därför avgörande för att i möjligaste mån säkerställa att personer som ska arbeta med barn är lämpliga för det. I dessa rekryteringsprocesser utgör registerkontroller en del i underlaget men de kan inte ensamt ersätta gedigna undersökningar av personens bakgrund och identitet.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit juristen Helen Ronen. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningschefen Erik Henriksson, chefsjuristen Tove Björnheden och avdelningschefen Malin Morell deltagit.

Juno Blom
barnombudsman